

**Miodrag N. Simović
Ljubiša Zdravković
Marina M. Simović**

ELEMENTARNA KRIMINOLOGIJA

Banja Luka
2024

Izdavač:

Evropski defendologija centar za naučna, politička, ekonomska, socijalna, bezbjednosna, sociološka
i kriminološka istraživanja

Za izdavača:

Prof. dr Duško Vejnović, predsjednik

Autori:

Akademik prof. dr Miodrag N. Simović,
redovni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, redovni profesor Pravnog
fakulteta Univerziteta u Bihaću, profesor emeritus

Prof. dr Ljubiša Zdravković,
vanredni profesor Fakulteta za evropske pravno-političke studije u Beogradu

Prof. dr Marina M. Simović,
sekretar Ombudsmena za djecu Republike Srpske, redovni profesor Fakulteta pravnih nauka
Univerziteta „Apeiron” Banja Luka

Recenzenti:

Akademik prof. dr Borislav Petrović
Prof. dr Mile Matijević
Prof. dr Nezir Pivić

Lektura i korektura:

Danijela Vasić, profesor srpskog jezika i književnosti

Tehnički urednik:

Sretko Bojić

Štampa:

Markos – Design & print studio, Banja Luka

Tiraž:

60 primjeraka

SADRŽAJ

GLAVA PRVA

POJAM, PREDMET, PODJELA I MJESTO KRIMINOLOGIJE U SISTEMU DRUŠTVENIH NAUKA

1. POJAM I PREDMET KRIMINOLOGIJE.....	9
2. POJAM KRIMINALITETA.....	11
3. KRIVIČNOPRAVNO DEFINISANJE KRIMINALITETA	12
4. SOCIOLOŠKO DEFINISANJE KRIMINALITETA	14
5. PODJELA KRIMINOLOGIJE	17
5.1. Kriminalna fenomenologija i kriminalna etiologija.....	17
5.1.1. Kriminalna fenomenologija.....	17
5.1.2. Kriminalna etiologija	19
5.2. Opšta i klinička kriminologija	21
5.2.1. Opšta kriminologija	21
5.2.2. Klinička kriminologija.....	22
5.3. Univerzitetska i primijenjena kriminologija.....	24
5.3.1. Univerzitetska kriminologija	24
5.3.2. Aplikativna (primijenjena) kriminologija	25
6. MJESTO KRIMINOLOGIJE U SISTEMU DRUŠTVENIH NAUKA	26
7. ODNOS KRIMINOLOGIJE I DRUGIH NAUKA	28
7.1. Kriminologija i krivično pravo	28
7.2. Kriminologija i krivično procesno pravo	30
7.3. Kriminologija i kriminalistika	31
7.4. Kriminologija i politika suzbijanja kriminaliteta	33
7.5. Kriminologija i penologija.....	34
7.6. Kriminologija i sudska psihologija.....	35
7.7. Kriminologija, sudska medicina i sudska psihijatrija	36

GLAVA DRUGA

METODE KRIMINOLOGIJE

1. OPŠTE NAPOMENE O METODU.....	38
2. KARAKTERISTIKE KRIMINOLOŠKOG METODA	39
2.1. Prikupljanje konkretnih činjenica i njihovo teorijsko objašnjenje.....	39
2.2. Fundamentalna i primijenjena istraživanja.....	40
2.3. Prikupljanje podataka o kriminalnom ponašanju, delinkventu, kriminalitetu i žrtvi.....	41
2.4. Kvalitativna i kvantitativna istraživanja u kriminologiji.....	42
2.5. Komparativni metod	43
2.6. Proučavanje kriminalnog ponašanja u sklopu šireg života delinkventa.....	43
2.7. Kategorizacije i tipologije: grupisanje kriminalnih ponašanja i delinkvenata po srodnosti	44
2.8. Korišćenje metoda i znanja raznih nauka i timski rad	44
3. IZVORI PODATAKA U KRIMINOLOGIJI	45
4. ETAPE KRIMINOLOŠKOG ISTRAŽIVANJA	45

5. METODE ISTRAŽIVANJA KRIMINALITETA KAO MASOVNE DRUŠTVENE POJAVE (KVANTITATIVNE METODE).....	47
5.1. Tehnike za prikupljanje podataka o kriminalitetu kao masovnoj pojavi	48
5.2. Ispitivanje (anketa i intervju).....	48
5.3. Statistika kriminaliteta	50
5.4. Tehnike saznavanja tamne brojke kriminaliteta	52
6. METODE I TEHNIKE SAZNAVANJA KRIMINALNOG PONAŠANJA KAO POJEDINAČNE POJAVE (KVALITATIVNE METODE).....	54

GLAVA TREĆA

FENOMENOLOGIJA KRIMINALITETA

1. OBIM, DINAMIKA I STRUKTURA KRIMINALITETA.....	56
2. REGIONALNE KARAKTERISTIKE KRIMINALITETA	57
2.1. Rasprostranjenost i karakteristike kriminaliteta u svijetu	57
2.2. Regionalne karakteristike kriminaliteta unutar pojedinih država.....	61
2.3. Raspored kriminaliteta na relaciji selo–grad.....	62
2.4. Ekologija kriminaliteta u gradskim naseljima	63
3. SEZONSKE I VREMENSKE VARIJACIJE KRIMINALITETA.....	64
4. TIPOLOGIJE KRIMINALITETA	66
5. KRIMINALITET NASILJA.....	68
5.1. Krvni delikti	70
5.2. Ubistvo.....	70
5.3. Tjelesne povrede.....	73
5.4. Razbojnička krađa i razbojništvo	74
5.5. Nasilje u porodici.....	75
6. SEKSUALNA DELINKVENCIJA.....	78
6.1. Silovanje	80
6.2. Ostali oblici seksualnog nasilja	82
7. NASILJE U SPORTU.....	83
8. MOBING	86
9. POLITIČKI KRIMINALITET	89
10. TERORIZAM.....	91
11. IMOVINSKI KRIMINALITET	94
12. PRIVREDNI (EKONOMSKI) KRIMINALITET	96
13. KORUPCIJA	99
14. VISOKOTEHNOLOŠKI KRIMINALITET	101
15. SAOBRAĆAJNA DELINKVENCIJA	104
16. PROFESIONALNI KRIMINALITET	107
17. KRIMINALITET BIJELOG OKOVRATNIKA.....	108
18. ORGANIZOVANI KRIMINALITET	111
19. POJAVNI OBLICI ORGANIZOVANOG KRIMINALITETA.....	116
20. PRANJE NOVCA.....	120
21. TRGOVINA LJUDIMA	134

22. MALOLJETNIČKA DELINKVENCIJA	136
22.1. Starosne granice maloljetstva	138
22.2. Obim, struktura i ostale fenomenološke karakteristike maloljetničke delinkvencije	139
22.3. Specifične etiološke karakteristike maloljetničke delinkvencije	141
23. RECIDIVIZAM (POVRATNIŠTVO)	144

GLAVA ČETVRTA

ETIOLOGIJA KRIMINALITETA

1. OBJAŠNJENJE UZROČNOSTI U KRIMINOLOGIJI	147
2. TEORIJE O KRIMINALITETU	149
2.1. Počeci kriminoloških misli	149
2.2. Platon i Aristotel	150
2.3. Sveti Avgustin i Toma Akvinski	152
2.4. Klasična krivičnopravna škola.....	152
2.5. Antropološka teorija.....	154
2.5.1. Preteče antropoloških shvatanja	154
2.5.2. Čezare Lombrozo	155
2.6. Biološko-psihološke teorije o kriminalitetu	158
2.7. Nenormalnosti hromozoma i kriminalitet	159
2.8. Novije biološko-psihološke koncepcije.....	160
2.9. Psihopatološke teorije	161
3. PSIHOLOŠKE TEORIJE.....	162
4. TEORIJA FRUSTRACIJE.....	163
5. PSIHOANALITIČKA TEORIJA SIGMUNDA FROJDA	165
6. OBJAŠNJENJE KRIMINALITETA OD STRANE FERIJA I GAROFALA	167
7. FEMINISTIČKA TEORIJA I KRIMINALITET ŽENA	169
8. MAKRO I MIKRO NIVO UZROČNOSTI.....	171
9. KRIMINOGENI FAKTORI – POJAM I PODJELA	172
10. UZROCI, USLOVI I POVODI KRIMINALNOG PONAŠANJA.....	174
11. SOCIJALNI (EGZOGENI) KRIMINOGENI FAKTORI.....	177
11.1. Ekonomija, ekonomski sistem i razvoj	177
11.2. Uticaj globalizacije i tranzicije na kriminalitet.....	179
11.3. Rat i kriminalitet	181
12. MIKROSOCIJALNI FAKTORI KRIMINALITETA	183
12.1. Porodične prilike i odnosi	183
12.2. Škola i obrazovanje.....	186
12.3. Religija, religijske grupe i sekte	188
13. SREDSTVA MASOVNIH KOMUNIKACIJA I KRIMINALITET	192
14. KRIMINALITET I DRUGI OBLICI DEVIJANTNOSTI	194
14.1. Alkoholizam.....	194
14.2. Narkomanija (zavisnost od droga).....	198
14.3. Prostitucija i kriminalitet.....	201
15. INDIVIDUALNI (ENDOGENI) FAKTORI KRIMINALITETA.....	203

15.1. Psihička osnova kriminalnog ponašanja	203
15.2. Inteligencija.....	206
15.3. Temperament i osobine temperamenta	208
15.4. Karakter i karakterne osobine.....	210
15.5. Emocije (osjećanja)	212
15.6. Sklonost i navike za kriminalno ponašanje.....	215
15.7. Stavovi i shvatanja	217
15.8. Fiziološke i biološke osobine delinkvenata	219
16. MOTIVI KRIMINALNOG PONAŠANJA	220
17. MENTALNI POREMEĆAJI KAO KRIMINOGENI FAKTORI.....	224
17.1. Mentalne defektnosti	227
17.2. Psihoze i kriminalitet	228
17.3. Psihopatije i kriminalitet.....	231
17.4. Neuroze i kriminalitet.....	233
18. KLASIFIKACIJA IZVRŠILACA KRIVIČNIH DJELA (TIPOLOGIJA DELINKVENATA).....	234

GLAVA PETA

VIKTIMOLOŠKI PRISTUP OBJAŠNJENJU KRIMINALITETA

1. NASTANAK I RAZVOJ VIKTIMOLOGIJE.....	238
2. POJAM I PREDMET VIKTIMOLOGIJE.....	240
3. ODNOS VIKTIMOLOGIJE SA SRODNIM DISCIPLINAMA.....	243
4. CILJ I ZADACI VIKTIMOLOGIJE.....	244
5. POJAM ŽRTVE	245
6. TIPOLOGIJE ŽRTAVA.....	247
7. POJAM I VRSTE VIKTIMOGENIH PREDISPOZICIJA	251
8. VIKTIMIZACIJA I RIZIK VIKTIMIZACIJE	253
9. POSLJEDICE VIKTIMIZACIJE I POTREBE ŽRTAVA.....	255
LITERATURA.....	258